

Incipit capi. pri. primi li. vicz de p^mo a sub
limioli statu tpali. q̄ est itat⁹ a g^od⁹ impial
a regal ac alioz pⁿcipū seculariū. a de sup
mo hui⁹ stat⁹ a digtatis culmie a exellētia
ac de illi⁹ gloia a felicitate. necnō de ei⁹ p^ro
gatiūis comoditatibz. laudibz a p^rconijs su
p alias tpales dignitates.

Sup cūctas hūanas tpalesq; dignitates
a sublimitatis eminētiās. impial a ēga
lis stat⁹ culmen a exellentia obanēt. Qui⁹ ita
q; fastigiū splendor a laus tanta est. ut satis
exprimi non possit. Sed ut paucis agamus.
sicut nomē eius ita a laus eius. Imperatoris
quidē nomen ab imperādo dictum est. Regis
deniq; a regendo: aut grece basis a sustinen
do. Quid enim glorios⁹ Quid felicius. q̄ vnū
Intuei mōilem hominē ceteris hominibus im
perātem. cunctos regentem. a ad libitū ferē
tem. Isti sunt qui teste iob portāt orbē. Qui⁹
certe eminentissimi status honor. laus. gloia
a exellētia ex eo etiā maxie ptz. qm̄ teste scrip
tura ill tanq̄ sublimioli; ptātibz. omnis aīa
subdita est. Quare et iuxta cristi preceptum
Cesaribus atq; regibus a cūctis fidelibus
honor exhibēdus est. subsidia prestanda. a q̄
bus rētigal rētigal. a quibz tributū tributū

Illis tēq; tanq̄ precellentibus et a deo mis-
 sis teste **A**p̄stolo parendum est. qz non sine
 causa sup̄minentem terrentemq; gladium
 portāt ad coercionem maloz: laudem vero
 bonoz **I**lloz quidē sunt q̄s incolimus vites:
 illoz castra atq; possessiones et cuncta terre-
 na dicēte **A**ugustino q̄ iure defendis villas:
 nisi imperatorum **R**egumq; iussu **Q**uis igitur
 non felicem: non cunctis prelatū hunc excel-
 lentem statū dixerit: **Q**ui omnibus subuenit:
 omnibus prodest: et om̄nū salutē et cōmodi-
 tati prouidet **I**n q̄ re **R**eges ipsos deo assimi-
 lar: appropinariq; plurimū cernimus **Q**uia
 solus ipse vite necisq; hominū domin⁹ est. sa-
 lutem mortalibus confert: vel dando si egue-
 rint: vel parcendo si deliquerint: vel indulgē-
 do si supplicauerint **Q**ui non sibi sed rei publice
 nati sunt. dum discordias pacificant: oppres-
 sos a potentib⁹ eripiūt: prouincias pace gau-
 dere faciunt: violencias cohibent: **I**usticiam
 fruāt: malos dissipant: et quicq̄ agēdū est
 siue ad bene beateq; viuendū: siue ad res ip-
 sas politicas feliciter gubernādum: finemq;
 debitum dirigendum: legibus: preceptis ac
 iustis lacionibus disponunt **R**ex enim simili-
 tudo siue ymago q̄dam diuinitatis est in ter-
 tis: dū idipm agit in limitato circūscriptoq;

regno. qđ de⁹ in vniuerso. Hinc reges in exo
 do dñi vocant^r. In hijs ē puñciar qđ regūt sum
 ma ptās. Taceo de impatore cui⁹ auctoritas
 null ē circūscripta limitib⁹. q̄ pñceps ē maxi
 m⁹ atq; optim⁹. q̄ celeste habz arbitriū a iurā
 pceptaq; ab eo tradita dimit⁹ emanat credū
 tur. cui ē p lege volūtas. p libito sandio. pio
 arbitrio rāō. Est demq; Rex pat^r pūerz amans
 quos regit. ptegēs quos gubnat. Rufus h⁹
 sblimissimi status excellētia. ex illius nccitate
 ac vtilitate facile agnoscitur. Nam veluti cū
 dñs hoibz naturale ē in societate viuē sic ali
 quē esse oportz per quē multitudo regat^r. Nā
 iur^r pñm. multis existētibz hoibz. a vno quoq;
 id qđ sibi congruū est. pūdente. multitudo
 ipa facile in diuersa dispgit. si mō aliquis nō
 sit q̄ curā multitudis obtineat. Nec illud sapi
 ens Salomō ignorabat in quibz vbi non est
 gubernator dissipabit^r ppls. Demq; illa hoibz
 a natura innata societas rumperetur. si non
 foret aliquis pñdens. cuius ope prauorum
 audacia arceretur. Quia teste August. A Sima
 dii pñcōne regna sūt dñta. reges instituti ut
 malorū pueritas castigetur. a honorū vita a
 innocētia cōseruetur. Et alibi Regale fastigi
 um locus est superior. sine q̄ popul⁹ regi non
 pōt. Impatoria ergo vox a Regalis auctoritas

iniquos fugat insolentes castigat: obtrecta
 tores despicit bonos premiat atq; fouet: et
 cunctis influit vice et honoris alimēta Est em̄
Rex in regno veluti in naturali corpore caput
Cōstat quidem caput ipsū membris vigorem
 influere **Q**uia teste nr̄o **Seneca**: q̄d valet cor
 poris robur **Q**uid validitas lactoz. **Q**uid ve
 locitas pedū n̄ capitis velut p̄ncipis sui impia
 lis q̄dam amminiculee potestas: a quo vl̄ de
 stituuntur vniuersa: aut om̄ia fulciuntur:
Sine capite inquit iacet truncus ignobilis.
 sine honore sine nomine. **S**ed nec in humanis
 tantum eius sūma consistit felicitas **R**am pre
 ter eā exteriorē quam p̄diximus super cun
 ctos mōiles excellencias. si bene **R**ex optime
 q; regit immortalī deo tāto p̄p̄inquo: tanto
 q; acceptior est. quanto liberior **S**ed et casti
 gator fuit. in eo peccandi licētia. qui potuit
 transgredi et non est trāsgressus. in quo pec
 care noluit voluntas. eciam si immineret pec
 candi impunitas **G**randis certe gloria. gran
 de premium **R**am q̄tquot superat potestate ē
 terna. superat et felicitate eterna **S**criptum est
 enim. quia domus **D**auid erat sicut dom⁹ dei
Veluti enim fideliter regēdo dei officium ges
 sit in populo. sic ad premium p̄p̄inquis ei be
 rebat in celum. **Q**uipe apud antiquos boni

Libet primus.

rediq; principes: in deos transformari putā
bantur. Et ut grandi negotio breuem finez
imponamus. Quanta sit huius sublimis sta
tus felicitas. non minus ex hys que tetigim⁹
q̄ ex eo ipso cognoscemus. quoniam videlicet
si nulla ut aiūt. maior est felicitas. q̄ multos
facere posse felices. Id certe felicitatis genus
nulli magis **R**egibus conuenit: Quāobrem
ut ego arbitror illa sapiens regina **S**aba:
non modo **S**alomonem **R**egem felicissimum
dixit: sed a eos qui ei seruiebant ac ministra
bant. seruosq; seruorum suorum per beatos
asseruit. **Q**ue res agit. ut omnis humanus ai
mus si sui ipsius immemor: si contemptor: si de
niq; sui paruipensor fieri non velit. ad eandem
ipsam sublimitatis dignitatem decurrat. **A**t
q; si natura suffert. si prudentia sufficit. si for
tuna arridet. si potentia iuuat ad illum omni
um felicissimum statum totis respiret conati
bus. **Q**d q; si minus tam excelsę cędri culmen
ascendere nequit. ramusculis saltem illius in
fideat. quoniam aut vberissimū felicitatis fru
ctum. aut saltem protectionis illius vmbē su
auissima non frustrabitur. **C**eterum augetet
excellenciā regalis atq; imperialis principa
t⁹ agere de eius origine necnon differentia. et
quis illorum sit antiquior similiter et iustior

principatus. de quibus laudius dixim⁹ in libro quem nup edidim⁹ de monarchia ⁊ origine et differentia principatus. et itez in libro de fensorij status ecclesiastici quarto tractatu.

Capitulum secundum de infelicitate stat⁹ imperialis ⁊ regalis. et plurimis curis: oneribus et miserijs: calamitatib⁹ atq; incōmodis illius et q̄ reges ⁊ principes comitantur: ⁊ tãdem de innumeris periculis principantiũ.

Utra semp illa sapiētis sententiã fuit. qz maiore studio miseriar⁹ causas: ⁊ dolor⁹ alimēta q̄ vitam cōquirim⁹. Atq; auidius ea inuestigamus et p̄elegim⁹ quib⁹ more pile huc atq; illuc iactam⁹: q̄ ea q̄ plenissimam securitateũ et verã felicitatē tribuunt. qđ certe nulli animantium preter homini accidit. Illa enim non iudicio raciõnis: sed nature instinctu vtilia eligūt. Nos vero ingenio et animi acumine vigentes: blanda quadã atq; fallaci aura vidente falso iudicamus. putantes id esse beatũ: id p̄petuũ: qđ facile ruūt. Nec mouem⁹ qz assiduo cōspicimus qđdam: quos sicut leuis fortune rifu⁹ attollit: sic leuis illico fletus deicit vt recte de eis dicere possimus cū p̄pheta. diceisti eos

§§ Liber p̄m̄.

dum alleuarentur. **Nec** nos vincit q̄ cœna
m̄nemine; t̄a secuz t̄aq; mane quietum. ut
nō ante crepusculū a merore. a casura lapsu
supetur. **Cuius** certe rei culpa in nobis est qui
facile ab h̄is que cupim⁹ ⁊ trahimur ⁊ sup̄a
mur. **Qui** enim animos ad h̄os vanos seculi fau
stus accōmodat. ut pro fructu foliaz pro gra
no paleas; pro vera felicitate vmbra capiat
necesse est. **Audita** certe atq; cum tota mētis
attencōe auscultata est. sūma **Regum** ac **Ce
sarum** felicitas illorūq; dignitas. maiestas ⁊
celstudo atq; vtilitas; ad celos vsq; p̄ducta
Sed nisi fallor fallitur qui illa falsa non iudi
cat q̄ apto oculo vera esse non aspicit. **Dicam**
ergo non pari eloquētia s̄ ut puto veriore sē
tentia regalis huius status calamitates; mi
serias atq; pericula. **In** primis itaq; fateor
clāissimum regis nomē fore. sed durissimum
officiū. clara nomina res obscure; sed ⁊ dif
ficilmū ōnium misteriiū magis certe seruare
difficile. q̄ noīne delectabile. **Quid** enim vtili
tatis affert nudū diḡtatis nomē. vbi res ip̄a
deest. **Quid** enim **Cesar**. **Quid** rex aliud susci
pit nisi fulgidas compedes. clarā miseriam
Que si hominib; nota cēnt; non h̄ies t̄atope
de vno solio litigarēt. **R̄nimo** mirandū est. q̄
non plura sint regna q̄ reges. **Suscipit** certe

Ca. 18^m.

Rex collapsa erigere. spsa colligē. recuperare
perdita. deformia reformare. **S**ed et si illa qđ
rarū est exprobauerit. reliquam laudem il
lius successor metet. **P**utane **R**eges hñs tē
poribz ad id puehiz. qđ nomen racioqz regis
expostulet. ut sit reip. auctor. ecclesie cultor. re
fugiū paupēz. tutor pupillorum. defensor vi
duarum. oculi cecoz. lingua mutoz. bacul⁹
seniū. vltor. scelez. met⁹ maloz. gloia bōz.
malleus tirānoz. pater regum. moderato. le
gū. et erarij publici dispensator. **F**alleris cte
Mutatus est enim illoz color optimus. atqz
pro ill. operibus. alia sibi ineq̄lia vendicant q̄
illico audies. **A**lienant quippe reges aut dissi
pant. imperij et regni bona. cuius sunt admi
nistratores non domini. **E**cclēsiā quā tuēdā
susceperunt. eiusqz ministros psequuntur. a q̄
bus tributa. penas et banna exigunt. **C**um
tñ eoz oracionibz longe plus regnum auge
ant q̄ illoz armis. **P**opulum demū affligūt
talibz et exactionibz corpa iniuriātur. **Q**uos
p̄pheta signat inq̄ens. q̄re atteritis populum
meum. et facies paupēz cōmolitis. **H**ñ ut
alibi scribitur quod crassum est cōmedunt. qđ
fractum est non alligant. qđ infirmum est
non consolidant. qđ abiectum est non redu
cunt. qđ perijt non querunt. **E**os itaqz alius

ppha nō **Reges**. s̄ **Infideles p̄ncipes** a **socios**
futu appellat. **Taceo** q̄ aliena dñia occupant
 vicinos h̄re nullos vellēt. **limites** confundūt. in
 stitiā nō faciūt q̄ dei sūt negligūt. **Quid** igr fe
 licitatis est. solo noie **Rex** cēseri. a q̄ regi dig
 sūt respuere. ā qd̄ h̄oris ē tutores reipu. apel
 lai. a illi⁹ euersoēs effici. **Cogor** illud **Adriam**
 hispana familia nati verbū optio p̄ncipe dig
 nū. ad memoriā reuocāz. q̄ illū sepi⁹ i senatu
 dixisse ferē. **Dicebat** ei ita se tempu. gesturū s̄
 ut sc̄r. p̄li rē eē. nō p̄paz. **Rurfus** reges nō tā
 ad glaz. a honois fastigiū. q̄ ad curā. solicitu
 diez. ac indicibiles miseras a picula assumū
 tur ado. ut vix aliq̄s ēgnaē optaz. si rde attē
 der. q̄ grauis regis sarcina sit. q̄ uiuor finis. **As**
 sumunt quādez p̄ncipes non ad quietez. non
 ad securitatem. q̄nimo ad fuitutem a quādā
 carceris speciēm. **Que** enim maior est captiui
 tas. q̄ iugit̄ circūcingi populi multitudīne. et
 quasi circumligari. **Nā** ut n̄ inquit **Senecaz**
 possum in qualibet pte vrbis sol⁹ sine timore
 incēdere. q̄ quis nullus sequatur comes. null⁹
 ad latus gladius. **Rex** v̄eo armatus. a arma
 tis munitus in publicum prodeat necesse est
Quem multitudo gladiorum obsidet. a quo
 cumq; descendat. magnus illum apparatus
 sequatur. assidue enim omnium quos regit

Ca. 18m.

timore cōstringitur. Vnde seneca regnantib;
multo peius periculum est: q̄ hīs qui iudicā
tur. **D**ij enim singulos timent illi vniūsos ita
q; illud latēti equitis romani vey est: q̄ ne
cesse est ut multos timeat: quem multi timēt
Cui⁹ illa ut putamus ratio erit: q̄ quem q̄s
metuit p̄ire cupit **E**t iuxta Enniū: quē metuūt
oderūt: et quē quis oderit: perisse expetit.
Huius certe regalis fastigij onera: curasq;
grauissimas atq; prompta pericula: nōnulli
sensati principes pop̄time cognouere: illaq;
expti sunt. **N**am augustus et diodecianus al
ter de dimittendo imperio cogitabat: alter iā
dimisit. nec reuocatus assensum dedit. **D**einde
Marcus **A**urelius. et p̄inaꝝ. quoz alter ad
imperium euocatus. tristior effectus. multa de
miserijs imperij amicis differūt. alē semp im
perium exhorcūt. **A**dde q̄ regnum non semp
iuste principes acquirunt. sed plerūq; ferro. q̄
re ferro etiam seruatur. ac ferro plerūq; amic
titur. **Q**uot legimus. q̄t audiūmus. q̄t vidi
m⁹ in eculeo fortune motos. quot magno im
petu rotatos. alios ex alcioꝝ fastigio plapso
quot **C**esares. quot reges: aut hostiū aut suo
rum manibus: a fūmo solio pulsos. vitam si
mul et regna amisisse. quot **R**eges a regno
in captiuitatem. a sceptro in carceres trāsite

Libet p̄m̄.

alios epules. plurimos i atie cesos. a domi ca
pitate trūcatos. et alios qđ dūissimū est. laq̄o
a se suspensos. Et ut paucis agamus. vbi cūq;
reges sunt picula eos comitantur. et semper i
medio existūt hostium. non solum cum in bel
lo. sed cum in vrbe se recipiūt. Rursum inter
ceteros homines amicitia q̄ maxime necessa
ria. atq; vtilis et delectabil est. sed hāc reges
minime habēt. Nam cū inter parētes et liberos
ac frēs adinuicē. virosq; et vxoēs firmissime
oim atq; artissime sint amicitie. apud reges
vero et sepe videm⁹. filius a patre. et pater a fi
lio. et cōiunx a cōiuge. et frater a fratre capiē
atq; necatur. ut quos ip̄a natura ad amādū
cōpellit. regnādi auiditas cogit. Ita odio esse
ut plerūq; de sua nece cogitent. Demū pluria
facit Rex. q̄ necdū amore; suoz impediūt. sed
eos reddūt sibi inimicos. Erigende sunt enim
pecunie a subditis ad necessarios sūptus. pu
mendi sunt facinorosi. prohibende iniurie. cō
fiscanda bona multorum. cogendi sunt bella
agere domus agrosq; deserere. Rur vna res
subditis molestissima est. et omnem amo
rem repellit. Deniq; cui fides dedit. magno
bono eum carere nullus hesitat. Rur enim
familiaritas. qui vsus. q̄ cōgressus iocundus
esse potest absq; fide. Quis enim familiarem

Ca. p̄dm.

Quis seruum aspiceret potest. si ille infidelis exi
stat. **R**eges vero de nullo aut raro fide habet.
quod ex eo licet cognoscere: quod non facile tibi
ad se delatis credunt: nisi a seruis tibi pre
gustentur. ne quod male edant formidantes. **C**e
terum regibus nunquam fit satis optando. et mi
nus consequendo. **C**eteri enim homines aut
edes cupiunt. aut agros. reges vero vites.
prouincias. regiones. arces. quas adipisci diffici
lius periculosiusque est: quam eas res que ab alijs cu
piuntur. **E**t quod omnium infelicissimum est. reges
ipsi tam bonos quam malos: tam sapientes quam im
sapientes formidant. **F**ortes quam timent: ne ali
quid audeant gratia libertatis. **D**ucentes: ne
quod aduersus eos machinentur. **I**ustos: ne de
dignentur ab eis gubernari. **P**otentes et diui
tes verentur: ne subditorum potentia et diuitie
eis nocua reddantur. **D**e quibus iob pulchre
ait. somitus terroris semper in auribus eius. **A**d
de quod reges nunquam naturalium rerum abundantiam
exoptant. **L**ibertatem agrorum odiunt ne ferti
litate rerum subditi difficilius iugum fruen
di paciantur. **D**emum nullum regibus gaudium
cum securitate est: timent celebritates hominum
timent festas: timent solitudines non custodi
tas: timent ipsos custodes: nec inermes illos
habere volunt: nec de armatis plurimum confidunt.

liber p^m9.

quo fit ut q̄d ipsi velint. ignorēt. **N**ōne ista in
felicis h̄g sūt. **Q**si forte magnū q̄s putet
in regibus. ⁊ p̄pterea beatos eos. q̄ facile mul
tis prodesse ⁊ inimicis obesse p̄nt. n̄m̄m̄ in ea
re fallitur. **Q**ua enim racōe Rex b̄n̄ facere ami
cis p̄t cū apte sciat. q̄ q̄nto plura quīs ab eo
cepit t̄nto cit̄⁹ cupit effugere. nullusq; fit quī
earū rex q̄s sibi principes largiūtur. suas eē
putat. q̄ si eo loco sint. aut ipsi tā potētes fue
rint. ut etiā si Rex cupiat. nullo mō possit auf
ferre. **I**nimicis vero nec obesse nec p̄desse au
dēt. **A**ccidit enim illis veluti habētib⁹ extren
nuos equos. sed feroces ⁊ quibus nec illi v̄i
possunt propter timorem. nec alienant pro
pter virtutem. **S**ed et inter alias huius rega
lis status infelicitates illa non parua est. q̄
niam etsi reges non ignorant statum eorum
multis miseris. calamitatibus et periculis
plenum. tamen nec se ab eo p̄uide eximi. nec
tute liberari sciunt. nec sponte cedere possunt
quī semel regnum assecuti sunt. **I**n qua re cū
ctorum principum. illa omnium miserima
condicio est. ut miseriam ipsam relinquere
non valeant. **Q**uo enim pacto principes tot
pecunias restituere. quot ipsi diripuerunt.
aut tot vincula patiz. quot ipsi ingesserunt.
aut tot mortibus moi. quot ipsi necauerunt

Ca. 10m.

Ceterum quod gloria: laude et honore. reges cunctos
mortales superent: hoc unum est ut mihi satis
videtur: quod reges omnium hominum miseres
existant. Nam nec obseruatio: nec honoris re
uerentia. illorum presertim: qui nos aut non in
uant aut iniuri seruiunt: grata nobis esse potest
Quummo quamquam hoc sepe fieri intelligamus:
ut qui maxime principes suos timent: hi eos
oderunt: hi maxime eos obseruent. colant.
venerentur. munera mittant. assurgant. ad ea
tamen non amor. sed timor compellit licet hec omnia
seruitutis sint signa. veri enim honores alijs
ex causis gignuntur. Et ut finem miseris huius
status imponam. in eo rapinas. depredationes
reperi libet. ut de eis propheta dicere videatur.
In medio populi principes eius quasi lupi ra
pientes predant. in eo iniurias. in eo vindictas
in eo spes anxias. in eo honores vanos. cupi
ditates. furores. in eo nulla est quies. nulla ani
mi tranquillitas. in eo paucorum est subuencio. mul
torum oppressio. paucis gaudium. multis oppro
brium. quibusdam premium. plurimis supplicium.
omnibus labor. sibi pena et crux. atque ut cuncta
vno claudam verbo. **R**ex in regno sentina est in
flauis. in qua vnam omnium officinarum sordes. mi
serie. calamitates et spurcitie decoquuntur. ac
infeliciter reducuntur. Demum illorum infelicissimas

miseras agnosces: si de successoribus cogitab
 Na quidam inquit sapiens. Quis potencior fuit
 Alexandro. ei tamen successisse legimus non suum. sed alteri
 us filium. Successorem iulio Cesari non fecit na
 tuam sed adoptio. Impiatur domum totum relege atque
 reuolue progressum. repies quod perierit memoria
 eorum cum somitu. transis. et ecce non sunt. nec in
 uentus est locus eorum. et ad inferos descendentes.
 eiusque heredes aut ignota. aut extranei. ne
 dixerim hostes successerunt. Rursus si celesti
 ac eterna felicitate reges dignos putas. recte
 intelligis. si qua premio digna agant. Felix ille
 si quis est et laudabimus eum. Rarum ut femur est
 Nec ab te sapiens Salomon et Rex tanta regum
 expertus pericula dicebat. presertim paucos omnes re
 ges commiserunt peccatum. et reliquerunt legem pote
 tis et gloriam perdidit. Unde per fidem. difficile est
 principem regredi ad melius. si vicinis fuerit im
 plicatus. quod per abruptum licentie in omne facinor
 vicioz labit. et quanto exellior tanto peccatum gra
 uius quia potentes potenter tormenta pati
 entur. Omnes namque peccatores quos sub se
 in vita habuit. in futuro seculo supra se pla
 gali pena habebit. Unus ex sanctis tractato
 ribus dicebat miror si quem contingat salua
 ri ex hijs qui principantur in tantis ruinis et
 tanta pigritia video tamen eos curretes et sponte

Ca. tertium.

se in apta picula iactantes. Hinc in euangelio scribitur. emi villam quā multo labore acqui-
sui id est precō anime cōpauī. Nec sunt igitur
premia status regalis. hec gloria. hec excellen-
tia. Ascende igitur quecūq; es. si placet ascēde.
sē ea lege. ut leges naturāq; sedis paciāris.

Capitulū terciū de curialib; et de exercitio et
vita et morib; illorū et aliorū potētum. ducum.
comitū et baronū. ceterorūq; qui p̄cipū fauo-
res et officia sequuntur. et de laudib; et cōmēda-
tione huius status.

Gloriosa plurimū cesarū atq; regum
amicitia semp fuit. Vbi enim eminēs
est atq; excellēs totiq; humani hono-
ris et glorie mūdane culmē. ibi ingens gloria
ibi sempiterna nominis et honois fama. ut opa-
retur necesse est. Si itaq; regis amicitia aut fa-
uor aridet. plerūq; breui laboris et t̄pis cōpen-
dio. immēsa premia hoies sequētur. Et si cui⁹
q; ea fors ē ut p̄cipi car⁹ existat. etnū sibi et
tandē sue potestati. familie. generiq; nomē.
deinde honois et glorie p̄petuū monumētū re-
linquit. Nam ut aiūt alibi. negotiari. fortunā
ferre ē. cū regib; vero amitari supra fortunā
ascēdere est. Pro igitur hac consequenda ois

humanus animus impendendus est. veluti quod dig-
 tates sumas: que operumque honores. quod denique fa-
 ma et perpetui nominis gloria. laudem et precomium
 suis sectatoribus prestat. quid enim dignitate. glo-
 ria et honore prestantius. **Quid** generoso et ani-
 mo nobili. auidius exoptari potest. **Hinc Seneca**
 non cor dubium. per immenso munere habitum
 se gratiam et famam apud posteros precabatur. Et
 statim. proutem honore et fame gloriam. benignum
 iter operibus suis ad futuros statuisse dicebat
Et ovidius naso sibi nomen indelibile futurum. se-
 que ore populi legendum. predicandumque letabatur.
 dicebat denique. **Non** paruas animo dat gloria vires
 et secunda facit pectora ad alta honoris amorem
Ad quam utique rem nos vehementer natura ipsa im-
 pulsat. **Non** ut Pollicentus ait et ante unum ex phis di-
 xerat. non carum misterio quod honore cum. h. litera de-
 scribitur. quod non nisi quodam vehementer cordis nostri aspi-
 ratione pronuntiat valet. **Quo** apte monstrat. natu-
 rali quodam impetu atque desiderio hominibus insitum esse. ad
 honorem et gloriam aspirare. **Denique** **Aristoteles**. non parum
 honoris et laudis precomium affectum legimus. ex eius
 ad alexandriam amicitia. **Et Seneca** non mediocrem
 amplitudinis et decoris laudem adeptum no-
 uimus ex claudii **Neronis** ad eum affectu. **Sed**
 et virgilius ex ea apud **Casarem** familiarita-
 te. per omnia secula se victurum presagit.

Ca. quartū

ſi qđ hec cōmemoras Cūctos certe. quos ſub
limes. quos excellētes. quos honore. laude et
fama viros preſtātes aſpicim⁹. nō mihi apud
reges tales incepiſſe. aut reges tales effeciſſe
liquido ōperimus. **N**ec enim ab re laudata il
la in ſacris ſcīs regina Saba. beatos ⁊ felices
dicebat. nō mō eos qui Salomoni regi aſſiſte
bāt. ſi ⁊ qui ei obſequēbātur. **E**x quib⁹ liq̄ do
cōſtat. qđ honorabilis ſit vite formula in regū
curiis verſari. **N**ec ⁊ ſimilia amici ſua debāt.
ut hęc vinēdi genus diligere.

Capitulū quartū de laboribus. oneribus ⁊
incomodis. ac periculis potētum curialiū. ac
fauores curias ſeu offitia principū ſequētū.
in quo capitulo ⁊ trib⁹ rubricellis ſequētibus
ſpecialit̄ agit de ſeptem vicij⁹. que officiales
regū ⁊ curiales comitantur. **A**git etiā de cala
mitatib⁹ procuratorū regū. ⁊ alia offitia exer
cētū. ⁊ an in curiis regū acq̄rat⁹ ver⁹ honor.

Remebat ſtūpida bona maſ hec au
diēs. clamabat alta voce latere ſub
herba anguē. nec ut dicebat venena
dātur mihi melle circūlīmita. **E**t qđ potētum
ac curialium vita a prelocutorib⁹ plurimum
laudata exiſtat. ſub eius tñ fronte. plurima

latē incōmoda atq; picula aſſerebat. **V**erū in
 p̄mis id fuerōnī ſepe a ſapientib⁹ audire di
 cebat. qm̄ qui car⁹ eſt regib⁹. vilis ē ſibi aima
 vil q̄s. vilis ſecuritas. ociū atq; virtus. **J**un
 ge hīs cōmune piculū oīm qui p̄ncipib⁹ ſuū
 unt. **D**e q̄ **C**riſp⁹ ait. Nam regib⁹ tam boni q̄
 mali ſuſpicōres ſūt. **S**emp enim ut aiūt p̄nci
 pibus aliena virtus formidoſa eſt. **I**d autē
 qd̄ de amicitijs p̄ſcoꝝ principū ad quosdā
 cōmemoratum eſt: p̄poſitū aptiſſime probatē
 videtur. **Q**uis enim carior apud **A**lexandrū
Ariſtotele **Q**uis apd̄ **C**eſarem **C**laudium **N**e
ronem **L**ucio **S**enecam **Q**uis apud **T**iberium
Seranoꝝ **Q**uorum ruīnam nouimus. ut enim
 ſapiens quidā dicebat: meli⁹ quiſq; regib⁹
 incognit⁹ foret: q̄ amat⁹. **E**t itez. **I**n regib⁹
 par malū eſt ſi quem oderint aut diligāt. niſi
 q̄ odiū fugat: amor detinet. **Q**d ſi laboib⁹: ſi
 ſudore. ſi piculis plurimis regi eaz⁹ ſe quis ſu
 tur⁹ putat. cogitet. lōge tuti⁹ erit: lōgeq; ſaci
 li⁹. **R**egis ſup̄mi a oditōis oīm aiicitā tātope q̄
 fiſſe. **R**urſus ſi p̄ hodierna tyis malicia. que
 rara amicitiā ē. q̄s tā imprudēs ē. atq; iſulſus
 q̄ ſibi regū duraturas firmasq; amicitiās pu
 tet. aut potius fingat. **C**ogitet quid inde ad
 eos quos diligē ſimulat q̄s cte fortune ſplē
 dor tumozq; animi ōnīū ineq̄liū facit cōtōēs

Ca. iiii.

Adde quia ut fortuna instabilis . sic principū
volūtas varia et incōstās est. q̄ q̄ stāte pseue
rātia . res ipsa . boni modiciū . mali vero atq; pe
riculi multū habet . Deniq; bonā sibi spem pro
mitāt . qui regib; famulātur . Quis enim tam
imprudens videri cupit . qui sibi spem ponit in
tāta tempestate . S; verū est quia ut nē **Quin**
tilian⁹ ait . veluti multa timentur que optāda
sunt . sic multa sperantur q̄ timentā eēnt . Qui er
go principū fauores desiderat . qđ nisi liberta
te . ocio . vite securitate . amicitia priuari desi
derat . **F**orte in talē quis p̄ncipem sperat . a quo
facile falli aut dānari pōt . **M**obilis ē enim cu
iuslibet p̄ncipis animus . et tūc mobilior qm̄
to a plurib; cōcutit . **N**ec em̄ p̄pter rez varie
tates cūcta rome pōderat . et q̄ cūctos morta
les a regū amicitijs auertere iuste debet . **I**
lud eis cōmune ē . quia plerūq; nō qui pl⁹ ha
bet sapiētie aut virtutis . s; qui plus ab ea ali
eni sūt . gratiores illi existūt . **N**ec qui pl⁹ inge
nio aut artib; modulatur . s; qui pl⁹ adulat .
Ille ḡre fauoriq; p̄rimus habetur . **S**ed si cete
ra fileā . quis n̄ demens aut rerū expers . regū
fauoēs tātope desiderat . i q̄b; nō n̄ vaioz rez
motus . vrbiū mutacōes . pestifeās nouitates .
famē . bella . discordias . indies cōspiciunt . **S**i igit
hec tibi placet ad regū aicitias aspira .

De periculo & laboribus officialium. re-
gum. specialiter de eorūdeꝝ principum
procuratoribus.

Hortasse dices videmꝰ passim ad honorā
da regis officia ā reꝝ suarꝝ utilioā mimi
steia. oēm fere hoiem etiā podagra & quouis
articulal morbo ligatū. velocissimē atqꝫ auicil
sime currē. Ex q̄bꝰ honor. utilitas. nobilitas.
libtas. statꝰ. securitas. mōilibꝰ indubie pue
mūt. Sed nisi fallor. erras gūissime. Quid em̄
si regis pcurator. aut reꝝ eius gestor existas:
nunquid putas ideo ei carior. tibi utilior eris.
Volo scideres. qꝫ illiꝰ gerere negotia laborio
sum ē. cui placuisse ppetua fuitꝰ est. displicuis
se discrimen. supcilium graue. & qđ grauius
est. paratum est pro leui offensiōe suppliciū.
Adde qꝫ qui regis pcuratōꝝ suscipit. necesse ē
multis displiceat. & tandē dño. Rursus piculo
suis dō displiceat. necesse est. Namqꝫ regis iur
su. aut eius emolimenti gratia. enormia reg
no mala. & ingentia multorum damna. & vel
perpetrare. vel dissimulare eū optꝫ. Sꝫ nec id
puto tacendū. qꝫ qui regis geit. negotia. qua
die id infelix officium suscepit. ea die sibi uiue
re desit: om̄sqꝫ libtas. ois q̄es ois iocūditas
abierit. p̄ q̄bꝰ innumeros labōꝝ. afflictōes &

Ca. iij.

moda ces linguas. ⁊ ultra vires curas sibi g̃
tis pmutauit. Infelix certe exercitiū. nam qui
vni⁹ est procurator. multoz hostis est. ⁊ dū re
gi placet. regno infestus ē. Quippe quē exple
re oportet quicquid sibi iniungatur a rege. etiā
si in alioz p̃niciē tendat. Et ut pauca agam.
regis procuratō honorabile exiliū ē. honorabil
certe titulus. s̃ difficilis racō. Et sub iudice ṽ
tilāda. corā quo habebis accusatoēs multos.
excusatores nullos. Et qđ p̃nitiosus ē. imple
bis domū tuā vento. ⁊ fama falsaz diuitiarū.
alienas autem veris

De periculo ⁊ labore officialium ⁊ dilecto
rum regum et principum

Alia preterea discute. p̃quire regū of
ficiā. ⁊ administratōes. curas oēs. Jo
idē repiesz. qđ etiā nō ignorem⁹ ea om
nia periculis plena eē. Cernim⁹ tamē a mul
tis sepe eē optata. sepeq; magnis emptā pecu
niis questatq; piculis. Sicq; tā ceca est mens
hoim. ut piculis. ematur piculū. precib; atq;
laboribus oparetur discriminē. Nec enim in ill
deest pecunia. s̃ deest virtus. nō deest fastus. s̃
deest cast⁹. nō deest sublimis. s̃ deest humil.
non deest adulator. s̃ deest veritatis amator.

Ca. iij.

maxime quos irati aspiciunt. sic palatini fasces
natura pestilentius quos intuentur. **U**n enim
ad se venientes non modo loquendo. sed vacuos
videndo interimunt. **V**n policratus ait. quod cum i
ales et medici in eo conveniunt. quia vendunt ver
ba sua prope aliquando precium recipiunt. ut tace
ant. **M**irum prodigiosumque hominum genus. in cete
ris vite moeris quodam operas. nunquam vero verba ipsa
vendunt. **U**n etiam silentium. alii vendunt quod est
in rerum natura. **U**n quod nihil est. magno distra
hunt precio. **E**t ut paucis a gratia palatini litera
illa atque gratuita sensuum corporaliu officia. ali
quando etiam ut illa non exerceant vendunt. ut si
te lete vident. aut grate audiunt vel loquuntur.
euestigio vero si te toruo gestu aspiciunt vel
audiunt. aut non loquuntur. cogitis miser utro
que eventu proferre. ut vel augeas favoris affe
ctum. vel tollas amoris defectum. **A**dde quarum
palatini vitium. videlicet improbam officiorum vendi
tionem. **D**e qua Policratus ait. improbitas cu
rialium eo usque innotuit. ut de testimonio sci
entie. de venustate morum. de odore opinionis.
de sinceritate cause. de ceteris eloquentie. nisi
preco interueniente quis frustra confidat. **S**ed in
illud ovidiij Ipse licet venias mihi comitatus
homeresi nihil attuleris ibis homere foras.
Quintum aulistarum vitium non est ceteris funestum

f^m

5^m

Ca. iij.

Ibi res pauperum violenter rapiuntur. Ibi laudatur peccator: in desideriis aie sue. et iniquus benedicitur. Ibi laudas quod non debes. operaris quod non licet: loquaris quod non decet. Hec igitur studia hominum mores. hae artes officialium regum. hae exercitia palatinorum. et eorum qui regum fauores et amicitias sequuntur. Hac igitur lege ascende si placet. ad tantam potentiam. aut ad tantam demeritiam.

AN VERUS HONOR ACQUIRAT IN CURIIS REGUM
ET PRINCIPUM.

Refusus auaritas forte. consequendi honores. te trahet ad regum amicitias appetendas. Discas enim honorem esse de genere bonorum. et teste tuo philosopho se ab honestis viris expectandum fore. quod non nisi ex principum amicitijs puenire solet. veluti in quibus et ex quibus auctarum dignitatum. et honorum cumulatio refidet. atque dependet. sed et ad aeternos diriuatur. Ad quod ego paucis respondebo. Crede itaque mihi. quod teste tuo Cicerone. homo qui summa vanitate versatur. nulla effigie vere virtutis sed umbram sectatur. Est ei honor ipse et gloria. solida quaedam res: et expressa. non obumbrata. Ille enim verus est honor. Illa vera laudis et fame gloria. quae ex meritis ac virtute constat. Plerumque in hominibus quae auram fauoris

liber primus

pncipū sedant. familiaris est gloie vanitas
Quimo nō nunq̄ vicōrū laudatrix est fama
popularis. **V**nde **Socrates** ut inquit **Valerius**
eos honorē vix deſequi poſſe ait. q̄ id agūt. ut
quales videl cupiūt. tales ipi eſſent. **P**rudēs
enim vir ut inquit **Bernar.** Labōis ſui fructū
nō in honōe. nō in fama. quā multi ſepe falſo
acquirunt. ſ̄ in oſcientia ponit. **H**ic **Auguſti-**
nus conſcientiaz attendere nos iubet. nō qui
dem honoris famam. **H**inc enim falli poteſt.
Oſcīa nunq̄ **Rurſus** nec dignitatū maximaz
culmine letari recte poſſunt. qui regum amici-
tias & fauores queritant. **D**ignitas enim ut i-
quit **Tulius** honeſtaz cultu ac virtute & hono-
re digna eſt autoritas. que cum laude pro-
uenit. non dignitas. ſed dignitatis vſurpatione
appellanda eſt. **H**inc **Boetius.** nonnunq̄ vir-
tutibus. ex dignitatibus. honor accedit. ſed
potius ex virtute dignitati honor accreſcit
Nam collata improbis dignitas non modo
efficit indignos. ſed prodit potius & oſtendit
Accedit quia regia; vmbra; ſequentes ple-
rumq; non virtute. ſed vicio. non merito. ſed
precio. non electione. ſed adulatione digni-
tates aſſequuntur. **Q**uare ex eis honore; verū
eos conſequi non poſſe. per lucidū eſt.

Capitulū quintū de nobilitate gene's a scē
 tie ac moy. a quō ortum habuit. a an a re
 gū a principū sola voluntate a cōessione
 recte acquiatur nobilitas.

Purimū fallūtur. quī gene's claritatē
 quā nobilitatē vōm⁹ ex sola pncipū
 a micitia. fauore aut largitate querē
 Pro cui⁹ rei aptiori cōgnitōne aliqua de nobi
 litate nō satis a modernis tacta. breui⁹ q̄ rei
 magnitudo exposcat differem⁹. In p̄mis igitur
 p̄termittem⁹ de illa nobilitate dicē. quā theo
 logicā aut supnaturalē vocāt. q̄ quis dei grā
 acceptus ē illi. s̄ nec de naturali nobilitate tā
 gemus. q̄ aut liber. a ingenio vel intellectu cal
 lēs. nobil' appellat. Agem⁹ itaq; de ea carnis
 nobilitate. qua q̄s vltē plebeos hoies dignior
 acceptior at; honoābilior reputat q̄o a nōnul
 li nobilitatē politicā appellāt Inq̄rem⁹ igitur
 p̄mo q̄d sit ea carnis nobilitas. Demum quā
 quō. a p̄ q̄ a qualia media acquirat. Omissis
 itaq; plurimis q̄ in ea re adduci possent; satis
 nobis est Aristotelis amplecti sententiam. Is
 enim i rethoricis nobilitatē idē esse voluit; q̄d
 virtus gene's. Ex eo quidē appellamus quos
 dā nobiles. q̄ ex honorabili genē ortū tēhūt
 Gen⁹ vero ea rōne honoābile dī. q̄ ab antiq̄

liber primus.

multa. ex ea p̄genie insignes. & honorati viri
p̄cesserūt. Et ut agam⁹ breui⁹. Ingenuitas ista
politica. quā vulgus nobilitatez appellat. ni
hil aliud fore credit. q̄ ex aliq̄ antiquo genē
& honorata p̄sapia p̄cessisse in q̄ ab antiquo
plurimi euasere insignes & honorati viri. aut
in p̄ncipando v̄l p̄fiteōdo. aut alios publicos
& honestos act⁹. vel p̄cipis iussu. vel populi
assensu exercēdo. Nec huic sentēte idē p̄hs cō
tradiciē videt. cui noster seneca satis assentit
h̄i em̄ nobilitatez antiquatas dicūt eē diuici
as. Q̄d putam⁹ itēo dictū eē. q̄ scdm̄ om̄nē
hoim̄ op̄inonē om̄ia mēsurātur nūmismate.
ut v̄z sit q̄d sapiēs ait. q̄ pecunie obediunt
oia q̄ fit ut pecunia ip̄a p̄tū eē videat cuiusq̄
rei. Ex hoc em̄ q̄ aliqui sūt diuites. facile repu
tantur digni ad p̄ncipandū. seu in populis
p̄fiteōdū. Et eo ip̄so creduntur insignes et
honoē digni. Ex qua re moleuit eundem p̄hm̄
& sapientes dicere nobilitatem esse antiqua
tas diuicias. Non v̄tiq̄ ut sole antique diui
cie simpliciter nobilitatem palant. sed ut idē
p̄hus in quinto politicorum ait. exigitur q̄ si
mul cū diuicijs assistāt p̄genitorum virt⁹ et
meita. eo modo q̄ dixim⁹ Sūt itaq̄ diuitie nō
formaliter inducentes claritudinem generis
sed instrumentalit̄. tanq̄ signum nobilitatis

Ca. v.

Sed nec alio misterio vacat: quod ipse philosophus a
sapientes nobilitate antiquitas diuitias dixerit. ut
vix recetes diuitias. ad nobilitate causanda
minime sufficere demonstraret. Cuius causa idem philosophus
in rethoricis pulchre affigit. ait enim quod nuper
ditatum esse quodam ineredico diuitiarum. Ea de re
philosophus ipse tales nup ditatos fortunatos: insensa
tos recte vocat. Recent enim ditati. nesciunt for
mare: nec dirigere bono fortune ad opa virtuo
sa: sicut antiquitus ditati. qui insignes fuerunt
atque diuitijs a potentia: a alijs bonis fortune
virtuose a tuate vsi sunt: nolentes a suis degnare
a genitoribus. Ex quo illud aptissimum videtur: quod
nup ditati. non recte nobiles dici possunt. pro quod
non ex insigni genere nec ex antiquis diuitibus vir
tuose opantibus precessere. Et simili modo aliqui
recte nobiles esse possunt: qui ex nobili antiqua pro
pia sunt geniti. licet ex aliquo infortunio non sint
diuites: sicut illi qui nup ditati sunt. Sed pro deus
philosophorum sententias: pulchrum est sacrarum scripturarum
testimonia addere. a quibus omnis sapia deriuata
est. Illud enim primo roborat. Rex a propheta da
uid. Nam patrum merita posteros nobilitate asse
rit cum ait. Potens in terra erit semine eius. Et sta
tim subicit: gloria et diuitie in domo eius id est po
stetate. quasi dixerit. Quia ob proutum proclara gesta:
semine eius acquirat potentiam a glam nobilitatis

liber primus

¶ **S** et diuitias. q̄ simul precipua sūt fundamen-
ta et ptes substantiales nobilitatis generis.
ut predixim⁹. **R**ursus scribitur in eccl̄astico:
de⁹ honorat p̄rem in filios. et addit. benedictō
p̄ris firmat domos filioꝝ. id est merita dara
parentum. quib⁹ benedicuntur. commendantur ac
honorantur. firmantq; filios in vera nobilita-
te carnis. **E**t sequitur in expresso. **G**loria enim
hominis. ex honore patrum. et de decus filij. pat̄
sine honore. **Q**ue pulchra sententia insinuat glo-
riam nobilitatis q̄ maxime pendē ex patrum
honore. veluti eōtrario. ignobilitas et de decus
filios sequit̄. si illorū patres insignes et mini-
me honorati fuerint. **E**t hoc itez idē sapiēs cō-
firmat cum subiicit. gloria diuitum honorato-
rum. apprehendet et filios. videlicet in gloria
nobilitatis. **L**iquidō igitur demonstratur. quia
veram carnis nobilitatez non sole diuitie ge-
nerant. qz scriptum ē. non magnificauit vix
peccōrez diuitē. **I**taq; virt⁹. merita et p̄dara pa-
rentum gesta. q̄ eos insignes et horabiles red-
diderūt. verā carnis ingenuitatem ad poste-
ros trāsmittūt. s; et postūa iura ea q̄ dicta sunt
q̄ maxie cōfirmāt veluti q̄ si recta iura sūt. et
dīmo iure moraliz; et politica dōctria. discrepa-
re minime ouenit. **D**atēt ei nobilitatē ex tribz
confici. natalium antiquitate. honoribus et

Cap. v.

diuitijs: licet diuerso modo ut predixim⁹. q̄
omnia ut notissima p̄trāseo. Ex quibz; liquido
intueri vnusquisq; p̄t. q̄ non recte dici pos
sit. p̄ncipes sua volūtate eos efficere posse no
biles: q̄ ex plebeis orti sūt parētibz;. **Requisi**
tus quadā die atq; plurimū lacessitus **Sigis**
mūdus cesar. a quodā plebeo sibi admodū
dilecto. ut illū nobilem faceret. non infulse. s; do
cte siml̄ a facete r̄ndit. diuitē inquit ā exēptū
te facere possum. nobilem vero minime. ut anti
quatas diuitias. lōgeuamq; ingenuitatē. nō
rectem p̄ncipis gr̄am. veros efficere nobiles
demonstraret. qui plerūq; nulla obistente vir
tutis ac p̄bitatis causa: plurimos datos fe
cisse arbitratur. quos potū exēptos q̄ inge
nuos dixim. **Politica** igitur atq; ista vulga
ta generis claritas. nō alieno priuilegio. sed
p̄riscoꝝ p̄bitate a virtutis ope cōpatur. **Que**
quāto antiquior. tūto nobilior a magis reuer
a parentibz; relicta. q̄ a p̄ncipe sine virtute
donata. **Sed** teste p̄ho. ideo nobilitas in anti
quitate laudatur. q̄ in eis antiqua fuit virt⁹
Nec p̄terea illud nego. quia nobilitas carnis
tpe incipit. a tpe desinit. **Et** veluti incipit probi
tate parētum. cessat a vicijs successorū. adeo
ut plerūq; claritatē. quā longa tpa p̄duxerit
vna dies p̄imat. **De** quibz; recte dici poss; . q̄

cū se nobiles fingūt. tūc tales esse desinūt. s̄ fa
teor etiā plurimos fore q̄ strennuitatez v̄tute
opa in rempu. collata meruerūt ut nobiles
sint cū sūt. non cū nascūtur. Quib⁹ ethi p̄isco
rū suorū dara facinora desint. inuat p̄pria stre
nuitas ⁊ p̄pria v̄tus. Quia ut aūt. nesciūt cur
ad nobilitatis actus. magis inuēt aliena q̄
sua p̄bitas. aut poti⁹ moueant defunctorum
q̄ viuorum presentūq; exempla. ut in octa
uo capitulo in fine dicem⁹. Sed certe tales ve
rius nobiles esse incipere. q̄ plene perfecteq;
claros esse dixerim. Putarūt ergo ex p̄missis
pleriq; sapiētes. nō inhile Cesarez ā regē ple
beū hoīez. verū nobilem facere nō posse. cū no
bilitas ip̄a carnis a p̄geitōib; naturalit̄ in po
steros p̄cedē videat. Idq; in eccl̄astico sapiēs
affirmaē videt. ait ei q̄si in eodē casu dixerit:
noli querē ab homine dignitatez. nec a rege
honorē sez nobilitatis ⁊ claritatis. Accedit ad
hoc. q̄ constat p̄ncipē mutāē nō posse natūē cur
sū. nec nēm affirmāē aut negāē. aliq̄d mutat
in re ip̄a. Putam⁹ t̄n distinguēdū. Nam si lo
quimur de nobilitate ad p̄genitores relata.
q̄ natus aliquis est de nō nobili parentela:
planū fore credimus talem impossibile fore
per p̄ncipem nobilem fieri posse. tanq̄ ex no
bili p̄sapia. cū illa p̄supponat iā diu factam

Cap. vi.

eē: nec fieri mō pōt Cū vero loq̄mur de nobilitate ad seip̄m relata. tūc putam⁹ regē aut p̄ncipē nobiles facē posse. Nā creabit eū. militē: de mū decorabit eū p̄fectuā ul' dignitate. Quo casu postēos vere nobilitabit. ip̄e vero nobil' eē incipiet: q̄ ignobil' esse desint. Itaq; honor illi⁹ aud⁹ est: s; iudicō non mutat. Datebitq; q̄ndā nobilitatis ymaginem: tū quo ad vulgi opinionē: aut plebeus manebit: aut p̄terite ignobilitatis vestigia: nō vsq; q; cessabunt. Quā quidē opinionē: p̄nceps mutare ā delere neq; pōt. Nec obstaē vidēt. qd̄ dici pōt: qe talis nobilitas p̄ p̄ncipē ex mera gr̄a occidentis indulget. non quidē: ex meritis. aut antiq; p̄ sapia p̄ntum. qe dicim⁹: licet ea nobilitas ex volūate dependeat. occidentis: t̄minat tamen in illi⁹ p̄sonā. q̄ deb; nobil' effici. Incipit ergo a p̄genitorib;: quāē talem appellāē solemus nobilem factum non natum.

Capitulū septimū de multiplici nobilitate. et an sola gn̄is nobilitas in deferendis honorib; et p̄m̄is: p̄ferat strenuitati: aut sciētie vel virtuti hominis ignobilis generis.

Nobilitatis igr̄ generis dū vim atq; naturā inq̄rim⁹: pulchz erit ut id inuestigem⁹ in q̄ plurimoz oberrāt ingenia. sepe

Lib. p^m

quidē non abre etiā sapientes ipſi dubitarūt
Quenā harū nobilitatū altei in hui⁹ ſeculi aſ
ſequēdis: aut pmerēdis honorib⁹. ſeu deferē
dis premijs pferat an ea q̄ ſolū ex gñe homi
nib⁹ puenit. an alteā ex virtutibus. ſcīa ⁊ me
ritis opata. **Q**uid em̄ ſi quis in armis ſtren
nu⁹. fortis. prudens. non tamen genere nobi
lis. cum alio cōcurrat qui genē clarus eſt ſed
obſcurus meritis. **A**ut quid ſapiens ignobilē
cū nobili ſup dignitate decertat. **Q**uibusdā cer
te viſi nobilitatū antiq̄ti geneis ſimplē deferē
dū. **P**rimo ob ſuoꝝ in tempu. merita. **E**o pſer
tim. q̄ ius naturale nobili opitulari videtur.
Cōſtat em̄ ingenuitatē naturalē potiora iura
obtinere: quis accidētali nobilitate. **R**urſus
ut eſt phi in ethicis ſētētia. nōnulli ſūt virtu
tibus p̄diti. tamē nobilitate priuati. **F**acile ei
reperi libet ruſticū. aut plebeū fortē. prudētem
aiōſū in hīs q̄ ei oꝝruūt. primāpai tñ aut p̄ſi
dere noſcūt. **D**emq; nō videt nobilitatē perdi
poſſe p vitia filioꝝ. **N**ā ſapiēs in ecciaſten ait
a p̄ncipe ſtultū poſitū in ſublīmi dignitate **E**x q̄
innuit nobilē eē. lic; ſtultū. **D**emū eam p̄tem
p̄hs tueri videt. q̄ in politicis ait ingenuitatē
clari generis eē op̄laudabile. **C**ōſtat em̄ ex
opibus laude dignis. deberi honoris premiū
⁊ reuerenciā. **P**oſtremo p̄hs ipſe et ali⁹

Cap. vi.

sapientes: nobilitatē ipsā antiquatas diuiti-
as diffinierunt nec alijs virtutis amīniculis
opus esse. **F**contē quibusdā videtur ignobilē
p̄gemē: tñ actu strēnuū. fortem. et prudentē.
et longe forti⁹ sapientem. nobili geneis p̄ferē
dum. **V**t enim ait laureatus **P**etrarcha et ab
alio sapiēte didicit: quō fit nobilior. rustic⁹
vir fortis q̄ ignauus nobilis. **I**ll⁹ nobis ap-
te demonstrat si mēte pensam⁹: q̄ fit meli⁹
nobilitatem fundare q̄ euertere. Sed et q̄ eā
ptem tuentur aiunt. q̄ iuxta p̄m in politicis
dignitas et honōr ad quam nobilitas ordina-
tur. precipue distribui debet s̄m p̄portionem
et excessum bonorum amīe. nō s̄m excessum
bonoz corpis. **C**ui⁹ causam idē **A**ristoteles
primo politicoꝝ assignat. videlicet q̄ talibus
bonis corpis et fortune contingit male et bene vti
Quo fit vt non recte in eis vera possit loca no-
bilitas. licet organicē talia bona eā ipsam in-
genuitatem condecorēt. **S**i enim in exterioribz
fortune bonis. nobilitas consisteret. tūc quō
ditior quis foret. tūto esset nobilior. qd̄ asserē
nihil aliud est q̄ illam falsā. sed facetā cuius-
dam muleis amplecti opimōnē. quā philoso-
phus in rethoricis refert. **Q**uia cū interrogaret
an optaret filium sapientem. vel diuitē. **I**lla
rñdit. optimā certe fore sapientiā. videbat tñ

sapiētes ipōs. diuitū ianuās frequētāē. ⁊ nō
 econtra. Cū igitur nobilitas inter extrinseca
 bona cōputetur. stat nullū ppter eam solam
 honorādū fore. Et hoc est qd Aristoteles ipse
 subicit in quibz potius hoies honorādos esse
 ppter intrinseca: q̄ extrinseca bona. Adiciens
 qz nobilitas sola pgenitoꝝ. nō facit formali
 ter hominez clarū. Adde qz felicitas ad quam
 omis hūanus anim⁹ suspirat. nequaquā consistit
 in hijs exterioribz bonis. nobilitatē vero nemo
 negabit eē aliquid felicitatis. qd ipse phus te
 statur in quibz nobiles genere fortunatos
 ⁊ felices dicit. Rufus eam partem roborare
 videtur naturalis ratio. Si enim genere nobi
 lis tamen viciōsus. plus q̄ virtuosus ignobilis
 honoraret. absurdū admodū sequeſ. vicij qz vicia
 p̄marēt. dignaqz honoē foret. ⁊ vtutes pelle
 rent. Qd aristo. in politicis dānat dū regulā
 tradit neminē debere honorari nisi scdm excel
 sū vtutū. q̄ sunt bona aīe ut p̄dixim⁹. Deniqz
 ipsa scia homines nobilitat. ut iura clamant.
 Hinc lex ciuilis habet. quia vlpianus iu
 risconsultus recte nobilis appellatur. Non
 quidem propter genus. sed propter sciēci
 am et abundantiam meritorum. Faciunt
 plurimum pro hac parte preclara Salustij
 verba: de quibus statū in fine octauī capituli

Cap. vi.

Valida certe vtrinq; iacula emittunt. dubia
q; admodū atq; ancipitē controuersia agūt.
pro qua diluenda et veritate eliciēda. longa
discussioe opus eēt. Nonnulli enim sibi scioli.
q̄dam dixerūt. quoz principia ignorare vide
tur. dum solū nudas theoreticas iuris sequūt.
Ego vero fateor me ignorare. cū eis. ipaz tamē
ignorantiā explicādo. putarem recte dici pos
se. nobile anti quū geneis simpliciter p̄ferendū
ignobili. equalib; ambob; scētia. aut meritis
existētibus. **P**rimo q; nobilis gradū gradū
adicit. ut iura testant. **S**i vero est; inēq̄litas.
non arbitror habēdā esse rationē nobilitatis.
Tanta enim posset esse hui⁹ ignobilis stren
nitas a meritoꝝ prerogatia. et alteri⁹ nobi
lis tātus vitiōꝝ excessus. q; s̄m omnium opini
onem ignobilis merito deteret anteferri. **P**ri
mū ipsa lex p̄bat. ait enim q; licet qui meritis
a labore viciat. premioq; a honore vincere deb;.
tū quia primis sacroz scrip̄toꝝ genitus repe
ritur. facilius antefere. et ita consuetudo obti
net. et in hoc residere videtur nōnullē positio
nes iuristarum. **L**icet igitur h̄mōi positio s̄m
p̄ntem iustitiam vera credatur. eam tū insuf
ficientem. nimisq; ḡnalem dixerim. **Q**ua de re
arbitror intelligendā fore. quēadmodū p̄h̄m
politiciis subtili⁹ explicat. **Q**uid enim si nobil

a ignobilē virtutis a scientie eqlia sint meita
 tū in eo actu a honoē de q̄ agie. ignobilē nobi
 le excederz. **D**one ei inqt p̄hs vtrūq; currere
 ad officiū fistulādi. aut citariādi nemo sane
 mētis dicerz nobilē qz talem ignobili in ea re
 trito preferēdū. **N**ec aliē in honoibz p̄ncipan
 di aut p̄hēdi si ignobilē ad eū actū aptior pu
 taē scdm virtutē. licet a nobili nedū nobilita
 te carnis. s; in quibusdā alijs meritis exceda
 tur. tū recte quo ad illū actū p̄ferendū ē igno
 bilis. **C**ū sentētie nōnulli iuris dmi a hūam
 interptes annuere vident. **A**iūt enim aliqui
 nobilitatē carnis preferēdaz scie. etiāz in eccl̄
 asticis honoibz. cū per potentiam nobiliū. re
 belles arcentur. qui pacē pturbant. **N**am tales
 nobiles lōge facili⁹ eccl̄iaz tueri valent. qz ut
 aiūt respu. eccl̄astica. nō tm̄ indiget oculo do
 ctie. s; a manu. ut lupoz rabies ōpmaē. vbi
 tū scia ad hēses extirpādas op⁹ eēt. p̄ferret
 sapiēs. **Q**uo sēsu intelligēda sūt sacroz cano
 nū decretaz a sanctorz dicta doctorz z presertī
Hieronimi dicentis. **N**on sanguini. sed vite a
 doctrine honores distribuendos. **S**ed a illud
 vicz. cū sciēcia hominē nobilitz atq; illustret
 merito tanq̄ precōsi⁹ a nobili⁹ bonum simili
 ter preferendū credatē carnis nobilitati. tāq̄
 bono corporis **I**taq; vtraq; nobilitas excedit.

Cap. vi.

et excedit sine equalitatem aut inaequalitatem me-
ritorum. et naturam ad id in quem concurrunt. Idque pau-
cis si sapientibus verbis Gregorius dicere videtur
pastorali cum ait Quis nescit in naturam gemmarum
carbunculum iacinto preferere. tamen rubri colo-
ris iacintus preferre pallenti carbunculo. Quia
et illi quod ordo nature subtrahit. species coloris
adiungit et hunc quem naturalis ordo pretulit. co-
loris qualitas deserit. Sic itaque intelligenda sunt
que in oppositum adducuntur. Illa preferuntur que
in ecclesiastico habentur. dicebam inquit meliorem
esse sapientiam quam vires. Et rursus. quomodo sapi-
entia pauperis est contenta. Et quibus facile ad
utramque rationes respondere libet ad eas prefer-
tim. que concludere videntur. quia si natus no-
bilis. tamen vitiosus. ignobili virtuosus prefer-
retur. tunc laudaretur atque honoraretur vitium.
Quia dicimus eos non honorandos. tamen quod for-
maliter bonos et virtute preditos. sed tamen quod bo-
nos instrumentaliter. et ut signum bonitatis.
veluti commendamus vitium sui natura fetidum.
representacione. quia signat bonitatem. id est
corporis sanitatem.

Capitulum septimum de laudibus. preconibus
et commendatione nobilitatis generis. et
de illius virtutibus et utilitate.

Confuetū igit̄ ordinē sequētes. post p̄
missa q̄ de nobilitate ad durim⁹. affe
rēda sūt breuī s̄mōe pauca ex mul
tis laudū preconiā p̄rogatiōe. et excellēcie nobi
litate hūane. et illico eiusdē vanitates: inco
moda. damna et picula. afflictioēs et erūne s̄b
cūctē recensēda. Et quāq̄ ex hīs que paulo
an̄ tetigim⁹ facile lib; attingere. quāta sit hui⁹
ingenuitas excellēcia quāta vis ex hīs marie
q̄ illico subiciem⁹. eiusdē nobilitatis splēdor
et gloria vteri⁹ resultabit. **N**ec certe ē illa p̄cla
rissima gēma hūane nature dimitus missa. q̄
ut cetera taceat. homo nō a casu. nō fortuitu.
nō deniq; ab accidētī. s; ab ip̄a reꝝ natura. dig
nior et excellētor habet. **C**etē quidē hūane dig
nitates. honores. ceteraq; bona. homines sub
sequuntur. **N**ec vero generosa nobilitas. vna
cū homine concipit. quippe ante ab ip̄a lust̄
tur. q̄ a parentibus nascatur. **Q**uod sanctus
patriarcha **J**ob perpulchre demonstrat cum
ait. gloria eorum a partu. ac ab vtero et cōcep
tu honor illius. **V**inc in ecclesiastico sapiens
ait. gloria hominis ex honore patris. **E**t licet te
ste propheta. mortales homines natalibus
equales sum⁹ veluti filij excelsi omnes ad o ut
vnus fons omnū sit. ipsa tamē generosa no
bilitas alios alijs prefert. **E**t iuxta apostolū.

Cap. vij.

Velut stella differt a stella. sic gloriosa ingenuitas hominē discernit ab hoīne. ne pari laude aut honoris premio pfruant. qui inequali virtutū et generis claritate illustrātur. **Q**uis enim alti seminis ppaginē negabit suā nobilitate posteritatē. quā potius exaltat. sicut vilis et vinctus a sua vilescit. **V**nde quidā ex sapientibz in versu dicebat. Nobilitas hominis est mens ditatis ymago. Nobilitas hoīs virtutū dara ppago. Nobilitas hoīs humilē releuare iacentē. Nobilitas hoīs mentē refrenatē furētem. Nobilitas hoīs turpia nulla timere. Nobilitas hoīs nature iura tenere. Demq; ut in rethoricis p̄ho placuit. nobilitati omnes pene virtutes famulātur. ad quas ipsa natura parens peculiaris. ceteris nobiles ipōs indinat. **P**rimo quidē humiles et mansueti. nobiles existūt. elacōez fugiūt. p̄ eo maxime. quia eoz progenitores potētia et diuicijs. recte et moderate vsi fuere. **Q**uo fit ut non facile supbia inflent. quēadmodū qui nup atq; recēter ditati sūt. **S**ecdo nobilitati deseruūt magnamimitas. que res ait. ut cōtumeliosi minime existant. **H**ij enim cū ad magna suspirēt pua iniuria nusq; cōmouent. parcūt. indulgēt. suffertūt. tūto facili⁹ imbecillibz. quāto resistūt forti⁹ supbis. **T**ertio nobilitatē conciliat tpantia.

liber primus.

Sunt enim nobiles ut plurimum in reipublica occupati. ea de re assueti sunt temperate vivere. **Quinto** nobilitas est plurimum honoraria. nec aliorum despectiva. non enim reputant nobiles alia bona nisi anime. quare virtuti deditos non despicunt. **Quinto** nobilitatem ipsam prudentia et industria comitatur. subtiliter enim generosi inuestigant. quid eos agere oporteat. **Quoniam** plurimi illorum opera inuentur et quicquid agant. qualiter et domi viuant. quid teneant. vicini omnes nouerunt. et velut exploratores eorum sunt constituta. **Quo** fit. ut solliciti. intelli. prudentes et cuncta providentes existant. **Sexto** nobilitas affabilis est et plurimum curial. **Communiter** enim versatur in regum domibus et principum curiis. sicut euestigio rulli etiam rati solitarii rudes et siluestres in campis viuunt. **Et** ob eam rem ut philosopho placuit nequaquam bene conuersatiui. **Postremo** nobilitas ipsa non solum uiuentibus. sed et morientibus laudes et precomia parit. nec modo nascendo queritur et uiuendo conseruatur. quanto sepe etiam quod mirabile est. moriendo augetur. **Idque** gloriosus ille machabeorum dux non negauit. de quo scriptura ait. quod elegit nobilitate mori potius quam subditum esse peccantibus.

Cap. viij.

Capitulū octauū de vaitate nobilitatis humane a de vicijs que eā comitant. a de plurimis excessib; nobiliū. et de falsa nominaōe nobilitatis. et de illius in cōmodis. laborib; et piculis.

Ogit iā aduersantiū turba ut huius tam laudate ac caduce. sed et inanis carnis nobilitatis vanitatē. ignauā. incōstantiā ceteraq; incōmoda. afflictiones. erūnas et picula. Pauca ex multis attingamus. In primis itaq; illud vellē. semp cūctis mōilib; menti defixū esse. qđ vn⁹ ex sapiētib; ait. Quia si humane nature obscenā fabricā. ac turpem materiā cōspiciamus: de terrene carnis nobilitate disputare. nil aliud videbatur qđ de stercois aut luti daritate certare. vnde apud machabeos scribit. gloria eorū stercus et vermis. Qđ et Isaias non ignorauit cū ait magistrat⁹ et honor illi⁹ quasi lutū. Quid em̄ supbit terra a cinis. vnde Crisostom⁹. Vana est nobilitas carnis infructuosa et pudrosa atq; nociua. nisi comitec virtus. Et Boetius qđ inquit inane a qđ fidele nobilitatis nomē: quis non videat. Quare splendidū terti tuā non bateas. aliena daritudo nō efficit Et apu leis i honorib; inquit assequēdis: noli aliena

liber primus.

appetē **A**liena voco. q̄ parētes pepercunt. cū rī
diuolosa iactantia sit. de alieno gloriai. Et poe
ta Petrarcha laureat⁹ ait. Sicut posteriorum
macule patētibz nō obfūt. sic nec maiorū splē
dor descendentes illustrat. vñ ad quēdā dice
bat. Mallem p̄ teipsum aliū. q̄ tu per alios no
scereis. Et subdit. q̄ mira res est id videri cupe
qđ non fūt **f**ures: aduſtei. tenebras querūt.
sola hec. ⁊ falsa nobilitas licet vicijis obtene
brata. lucē querit. agnosci appetit. cui sanū ef
set consiliū nesciri. **Q**ui ergo veri nobiles esse
cupiunt. aliquid agant ut sint nobiles. quia
⁊ maiores fui. nisi aliquid preclarum egissent
nunq̄ nobiles fuissent. **D**ismū ut Hieromim⁹
ait. nihil aliud video in geneis nobilitate ap
petendum. nisi q̄ appellati nobiles. quadam
necessitate cōstringūtur. ne a p̄genitorum p
bitate degenerent. **Q**uis tamē non videt pluri
mos filios. a fuorū claritate degenerasse. **Q**ui p̄
pe quā quāto patres fuere clariores. tāto ipsi
euasere obscuriores. ut tot labores filij perpeti
videantur. in sectandis vicijis. quot patres eo
rum in sectandis virtutibus. **T**ot demiq; stu
dia solercias. filij in perdenda nobilitate impē
dant: quot illi in acquirēda habuere. **I**d q;
ut quidam sapiens ait: in **A**ffricam filio libz
intuleris: qui licet ex patre clarissimo genitus

Cap. viij.

plurimis vicijis sorduit. Et si nobilitas p ma
n⁹ tradi potuisset. darissimū illū Africanus
pater effecisset. Vex illū pater potuit amare.
s; nō potuit illustrare hereditatēq; vniuersā
locupletē. que sua erat: ei in testamento reli
quū. daritudinē dimisisse nō valuit. Rurē res
aptissime pbat. quia aut nobilitas ipsa nihil
omnino erat. aut pater qui omnia reliquit.
eā in bonis suis nō habebat. Falso igitur asse
uerat nobilitatē a parentibus suscepisse: quā ipi
libenter dimisissent si valuissent aut habuis
sent. Omnis successio etiā vilissimarū rerū. iudi
tio testatoris accipitur. sola nobilitas sua vo
luntate non transmittit. O quot patres infimū
tam sue lucis edipsim in filiis patiuntur. ut ve
rum sit qd scribitur: quia dāt maculā glorie pa
rentū. demū quātū discrimini: quātū periculo pri
mū sit. inconstanti et volubili rei. animū dare:
nemo est quī nesciat. Volubilis em̄ atq; inco
nstans est hec nobilitas. et om̄i mobilitate mo
bilior. Qui enim heri arabat: hodie militat. et
qui heri p vrbes medias: aureis habenis sup
b⁹ incedere: populosq; regere solebat: hodie
per squalentē campū pigros boues puo pugi
one sollicitat. Seruorū filios. in solio sepe vidi
mus. et filios regū in ergastulis. Quid ergo
tam instabili: quid tam variabilius. Quare

liber primus.

nobilitatis assentatoribus minime assentans
puto. **A**nt enim pro eo eam ipsam ingenuitatem
magnum fore precium et quod naturaliter hominibus inest. Ego
vero non satis video. quo pacto verum dixerint
quod ex eo primo patet. quod tunc omnes homines nobiles
essent. **A**dde. quod ea vere naturalia sunt. quae semper et
vbiq; insunt ut philosopho placuit. nobilitas vero tam
volubilis est. ut mulier quae heri dara fuit. hodie si
ne eius culpa. primo recte et sancte agens. si plebeo
nupserit ignobilis efficiatur. **E**t idem in eo quae prope
delictum nobilitatem perdit. **Q**uo fiet. ut aliquid
temporis parte infelix homo sit nobilis. et alia
ignobilis. et euestigio. **R**ursum nec omni loco
nobilitas inest. **S**arracenus enim nobilis. a
nobis captus. proculdubio ignobilis erit. quod
seruus effectus. et simili modo. si catholicus ab
infidelibus capiatur. **D**emum id ipsum et in mi-
lite conspicimus. non enim militia vbiq; et
vniuersimode nobilitatem efficit. **N**am cum de
equestri dignitate. leges et civilia iura loquimur.
solum milites vrbis rome nobiles appel-
lat. **H**abent demum nobiles quedam peculia-
ria. sibiq; naturalia. forte dixerim indelabilia
vicia. ad que teste philosopho. in rethoricis
quae maxime natura ipsa inclinatur. ipsi tamen
actualiter operantur. **P**rimo quidem nobi-
les plurimum sunt honoris appetitui et ambitio-

Cap. viij.

Est enim ut **Aristoteles** ait. naturale hoines
accumulare velle ad id qđ habent. quare dū
ditari incipiunt. indies volūt fieri ditiores. et
qui honorātur. cupiūt eē honorabiliores. **No**
biles vero cū ex eorū gñe honorabiles videā
tur. idcirco poptant accumulare ad ea q̄ ba
bent. conāturq; fieri hōrabiliores. **Quo** fit. ut
nimū honois et potentie. sint appetitui. veluti
ad id p̄miores. **Secūdo** vitupabile admodū
vitū et monstro simile. nobiles ipi naturalit̄
amplectūtur. **Sūt** enim eodē p̄ho teste. adeo
elati. ut etiā p̄genitorū sint ut plurimū despe
ctores. **Cuius** ea racō putatur. qm̄ se reputant
nobiliores atq; maiores. q̄ eorū p̄res. **Quod**
ideo cōtingit. quia ut idē p̄hus subdit. semper
nobilitas longe facta maior est q̄ p̄p̄inqua. te
stis est huius detestandi facinoris. nobiles ille
Alexander magnus quū rege **Philippo** et p̄re
vicis. nescio si virtutib. maior extitit. de quo
policētus ait. **Quia** et si pater plurimis artib.
orbis imp̄ij cōsequendi fundamenta iecisset.
tantā gloriā filius ferre nō valebat. **Quūmo**
tam incontinentissime fuit inuā die. pat̄ne glo
riez ut cū patris triūphos. v̄tutes. preclara qđ
gesta audiret. lacrimas pre dolore extorq̄ret.
easq; despiciebat. forte dixerim minuebat. ac
si pat̄na virtus. omnū a se gestorū gloriā

Lib. p^m.

eripet. eos vero q̄ talia referebant. p̄p̄is ple
rūq; manib⁹ interficiēbat. aut rapi ad penas
iutebat. **R**urfus pua sunt nobiliū vicia q̄ teſi
gim⁹. niſi alia eis familiariffimā addideris. **P**ri
mo quidē. deū a ecclia; que illos regnauit. cō
tēnunt. quos cū nobilitatis iactura ipſe comi
natur inquit. qui me cōtēnunt non erunt no
biles. **S**cđo null⁹ eſt illis plerūq; in delinquē
do pudor. nulla verecūdia. **Q**uippe qui falſo
putant hoc licentia; peccandi cū carnis inge
nuitate impetraſſe. Non attendentes q̄ iuxta
Ambroſiū. verecūdia exercēdi turpia ingenu
os a claros p̄dit natales. **I**n verecūdia vero
obſcuros reddit. nec aliena vire⁹ a p̄p̄is fa
cinorib⁹ excuſat. **H**inc nobil ille ſenator **B**o
eci⁹. neſcio inquit quo pacto ex ſe obſcuz. ali
ena claritudo clar reddat. **R**ecte igitur **A**pu
lei⁹ tales vceat ſordida loca. ſole illuminata.
aut vmbraſ deformes. **E**t ſubdit quia hī no
bilitatem ipſam. que virtutis inſtrumentum
conſtituta eſt. ut ſcutum vel caſtrū faciunt. q̄
cum ea licentius ſe flagicijs dēbant at; deſen
dāt. **T**ercō ingūitudo a infidelitas plerūq; eos
comitatur. **V**t enī inq̄t canō; nō pōt p̄ncipi eſ
ſe fidelis. qui deo eſt infidelis. **S**i igitur putan
tes ſe nobiles. deum cuius expēſis viuunt. diū
ſis peccatis offendunt. recte ingrati quippe et

Cap. viij.

perditores sunt et merito vilissimi plebei censentur. Quarto cum res nobilem faciat magnimitas: qua quis bona corporis ut pua contemnit. et magna videlicet bona anime appetat. nobiles plerumque pua amplectuntur. et magna negligunt. Quinto munifica liberalitas: que maxime nobilibus congruit parum est ab eis. Nam cum beatus sit datus quod accipere. nobiles in eo se ingenuos et claros fore putant. si ab alijs extorquent: si rapiant. Interrogatus quidam sapiens a nonnullis nobilibus. que nam foret verior maiorque nobilitas. Ille indigentibus inquit munifice dare cui illi acquieverunt. Rursum sapiens ipse ad eos: dicite inquit veravice. quam putatis vilioem ignobilitatem. Et illi oppositum inquit sententie tue. Cum enim summa sit nobilitas munifice dare consequens erit ut summa sit rusticitas. atque extrema ignobilitas auferre. Quibus sapiens. res inquit et rectum in caput vestrum iudicium pronuntiastis. Cum enim assiduo a pauperibus sua auferatis: viles et serviles. sed et ignobiles vos ostenditis. Plurima certe detestanda sunt vitia nobilibus coniuncta atque unita. que facilius ab eis committuntur: quam scriptis quibuslibet referunt. Et hec paucis verbis Hieronimus explicabat inquitens. plerumque nobilitas carnis. ignobilitatem parit mentis. Liqueat igitur ex premissis

Libet pm?

quāta fit hoīm vanitas: tāta vanitate veral.
fi vey ē qđ scriptura ait. qz in vanitate sua cō
prehēdit vir. Cōprehēditur inq̄ homo in sua
vanitate: dū plurimis sese picul subicit. ut va
noziamā atq; nudo nobilitatis noīe se putat
decorari qđ i deuteronomio scriptura luculēter
infinuat inq̄ens. nō ē sine piculo q̄ sup te va
na nomē assumpsit. **Quid em̄ vani?** **Quid fu**
nestius: q̄ de meritis penū gloriari. qui in se
sordet. **Quid de patz laude p̄dicari:** qui a suis
vitis deturpat. **Hinc pulchre Salusti?** i ora
tiōe ad mariū **Nā** cū emuli. gnīs ignobilitatē
ei obieissent: i eos sic inuehit. **De iure me in**
quit despiciūt: faciant idē maiorib; suis. a qui
bus virtute ac preclaris gestis. nobilitas ce
pit. si inuidēt honoris inuideant a laboris inuide
ant innocētie. atq; piculis meis. **Et rursus.** vi
dete inquit q̄miq̄ cōtēnant. qđ em̄ sibi ex alie
na v̄tute arrogant. id mihi ex me nō cōcedūt.
mihi noua nobilitas est. quā ut puto longe
sancti⁹ est peperisse. q̄ ut illos acceptā coru
pisse **Et** itez subdit. fateor imagies nō habeo.
dicere tñ audeo. vita mea. mores. hasta. veril
lū. et alia militaria dona. cicatrices demq; et
vulnera illata corpori meo. **Hec** sūt mee ima
gines. hec ingenuitas. non hereditate reli
cta. sed laborib; sed periculis meis acquisita

Cap. ix.

Hec ille Hec pauca de nobilitate. que cum
via quedā ad armatā militiā existat. ne tu fi
li carissimē. qui militie inermi hucusq; vacasti.
armatā a te nondū exptā. tāq̄ virtute caren
tem omnino despicias. Aut ad illā veluti fum
mā: gloria et honore referat. inde liberat⁹ aspi
res. Expediēs fore puto: ut hui⁹ militaris sta
tus a vite. Primo dultia et prospera. Deinde
amara et afflictiua agnoscas.

Capitulū nonū de armata militia et ex
citio armoz. et de laudib; et cōmenda
ne hui⁹ exercicij. et an vacantes armis
sint veri ciues et ptes ciuitatis.

Purima et laudata p̄daraq; exercitia
mortalium hoim adiuuenit industria.
Sed inf̄ illa omnia: nihil armata mi
licia excellentius. nihil preclari⁹ et gloriofius.
Ea enim exercitatio. vtilitate. honore ceteris
prestat. Per militiā siquidē et armoz exercitiū
reipū. quies atq; salus querit̄ ac cōseruat. et
ab omni hostili vastitate liberat. cui⁹ exercicij
laudes. vtilitatē. Primo ip̄a humana indigē
tia demrāt et extollit. ut em̄ antiqui voluerūt
militia recte. manib; cōpatur: que nature im
perio pata est ad corpus iuuandū. Sicut em̄

liber Primus.

manus sūt in corpore naturaliter instituite. ad repel-
lenda nociua. ad p̄ciēda infestātia ad attē-
hēda necessaria ⁊ ad cōseruāda alia membra
corp̄m illaq; augēda. sic milites ad ista cōfici-
enda in tempore p̄necessarij existūt. **V**n̄ vale-
us de necessitate ac p̄fectū militie ait. **D**iscipli-
na militaris. acriter retenta. principatū italie ⁊
romano impio pepit multarum urbium. mul-
torū regnōrū validissimarū gentium regimē
largita est. **P**reterea sunt alie institutionis
eius cause. ortus atq; necessaria principia. q̄
illi⁹ necessitatez. p̄cedere ostendūt. Est enim
homo ipse imbecillis atq; natura infirmus. si
biip̄si nequaquā sufficiens. **I**taq; societate ⁊ cō-
uentu hominib; opus est. ut qd̄ seorsum agē-
tib; singulis desit. id per mutuā opem. de mlti-
tudine socia nanciscant̄. **H**ūc cetum p̄hus
in politicis ciuitatez vocat. cuius ut p̄podami-
us scripsit tres censuit p̄tes fore necessarias.
Primam quidem agricolarum. **S**ecundam
artificum. **T**erciam propulsatorum belli et
arma tenētium. **Q**ui ergo tā p̄cedarum mili-
cie ⁊ armorū imitium cernit. nusq; tā infigne
exercitium damnabit. **N**ec enim agricultoēs
sed nec artifices in ciuitate p̄stabunt absq; p̄-
pulsatoribus belli. quorum opera salus ciui-
tatis. cuncti deniq; status. et ip̄a sac̄ tuta sūt.

Cap. Romā.

Plato etiā i hīs quos & repu. scripfit libris
Cū ceteros status in ciuitate instituisset. vnū
necessariū genus hominū. longe ceteris anpo
fuit qui arma tenerent. ciues q; alios ab hosti
bus defenderent. quib; mirifica priuilegia tri
buit. honoreq; et dignitate ceteros voluit an
cellere. **Q**dq; si minime honorantur pauci for
tes repientur. **N**ā iuxta sententiā **Aristotelis**
apud illos iueniuntur fortes milites & tirones &
apud quos fortissimi quiq; honorant. **E**t **Cice**
ro iacet semp & paz vigent. qui apud quosdā
non decoratur. **E**a ergo respu. tyrannidē sapit.
que fortes aut sapientes minime honorat. q̄s
enim clarissimos milites cūctis nō anteponz.
quoz pietas in patriā studiosa est. & mors p
illi9 salute. sepe ab eis offerē. **H**inc bruti pu
blicule **G**amilli scapiones celebrantur. **S**i em̄
milites in repu. deessent. v̄gines passim rape
rent. matress familias ad libidinez traherent.
sacra simul et p̄fana polluerēt. **T**andēq; cun
cta cedib; et incendijs. misera quadā conditi
one miscerentur. **E**t tandē q̄c quid prauis ho
minib; liberet. id innoxios atq; innocētes pa
ti oportēt. **H**as vite militaris utilitatis & belli
ce **Aristoteles** ospitiēs in septio pollicitorū ait
Qd merito bellicis artib; vacantes. proprie
sūt ptes ciuitatis. & eos veros ciues appellat

liber primus

Suddit em̄ q̄ p̄dicti bellici hoies. itē cōsiliatiū
iudicatiū ac etiā sacerdotes: sūt vere ptes ci
uitatis. **M**ercatores v̄o inq̄tum tales ⁊ agri
cole ac artifices. **M**echanici ⁊ mercenarij. q̄tū
cūq; sint diuites. licz necessarij sint in ciuitate
non tñ sunt vere ptes nec ciues illi. **C**ui⁹ ra
cō est scdm̄ eūdem p̄h̄m. q̄ potissima causa et
racō. quare quis est ciuis. aut ps ciuitatis. q̄
renda est ex racōe totius ciuitatis. **E**t ratio to
cius ciuitatis q̄renda ē ex fine. ad quē tendit
ois bñ ordinata politia. q̄ est felicitas ⁊ velut
finis totius reip̄. **C**onstat enim impossibile eē
felicitatez sine virtute existere. que ē principi
um ei⁹. **I**taq; non faciūt ciuitatez. neq; eam cō
stituit plurimos in ea simul viuere. s̄ debet el
se cōmunicatio bonaz actionū ad finem bene
⁊ virtuose viuendi. **N**ec etiam constituit ciui
tatem ut adinuicem viuant. nec iniustum sibi
faciāt. s̄ nec ciuitas noscitur instituta grā mer
catuē. ā cōmutacōnū. licz sint necērie s̄ ē insti
ta grā bñ viuēdi p se ⁊ sufficienter. **Q**uo fit. ut p
tes ciuitatis ⁊ cuiuslib; reip̄. dēterminēt ex vir
tute. q̄ ē opacō hois v̄tuosa ⁊ p̄fecta. **M**aifestū
ē autē mercatores. agricolos. ⁊ mechanicas artes
ducētes. nō p̄p̄ eē ciues. neq; p se sufficienter fo
re ptes ciuitatis. q̄ vita eoz admodū vilis ⁊ ab
iecta ē. cū nō ad v̄tutē dirigit ā ordiat hoies.

Cap. nonū.

sed principalis ad lucrum et questum proprium. ymo
contraria est virtuti. que fundata est in honesto.
mercatura vero et cetera mechanicæ fundantur
in utili. Preterea veris civibus et partibus civita-
tis. necessaria est vacatio ab operacionibus vilibus
Et oportet aliquando intendere adibus intellectualibus.
et talibus operacionibus que generant virtutem.
quod facere non possunt mercatores. agricule et
artifices. qui omnino sunt dediti artibus suis. Sa-
cerdotes vero secundum eundem philosophum ac consiliarii bel-
lici et iudicarii vere sunt partes civitatis. quia non
essent tales nisi in eis esset prudentia politica. Nam
exempli gratia in bellicis hominibus est prudentia.
per quam quis est aggressivus et terribilior. quam et quod
expedit. Nam dicit philosophus in secundo politicorum quod
vita militaris multas habet partes virtutis. et
sic de consiliariis et iudicariis ac de sacerdotibus.
quia determinant de virtute. ideo sunt vere partes
civitatis. Rursum investigandum est de nomine
militis. Nomen itaque militie quidam ideo appel-
lant. quod a malo arce solet. quasi a malo arcendo
dictos. quod malum arceat a civitate. Alij vero no-
men militis grecum dicunt. quod duritiam significat.
quasi eos non molles esse veniat. Nonnulli tamen a
mille numero militie dictum putant. quasi ex mille
electis. Ex omni igitur militie nomine atque principijs cau-
sis et effectibus facile cognoscitur. quare glorie et

liber primus

excellētie. sit milicie vacare **T**aceo de dignita
tibus. de honorib⁹ tā excellentis exercitiij. quā
tā ingentes tāq; p̄signes existūt ut ei⁹ vir
tute. sepe acquisita regna. cōpata culminū im
peria videamus. Quo fit. ut omnis generosus
anim⁹ merito ad eam aspirare debeat. Demū
vero milites gratissimū dō holocaustum offer
re possunt. et in eodē exercitio beati saluiq; fieri
valebunt. **V**nde **Aug⁹.** ad bonifacium. noli in
q̄ extimare neminē deo placere posse. qui mi
litaribus armis ministrat. **I**n hīs erat scūs
Dauid cui dñs tā magnū p̄buit testimoniū.
In hīs plurim⁹ illi⁹ t̄p̄is iusti fuere. **I**n hīs
erat ille Centurio q̄ dñō dixit. Non sū dignus
ut intres sub tectū meū. **E**t iterū **Gregorius.**
summam ait esse milicie laudem. si quicquid im
peratur vtiliter. ei obtempatur. **A**deo bellan
di officiū sine culpa est. ut etiam sub rege sa
cilego. et pagano. militare recte possit quicū
q; catholicus. si tñ non sit cōtra diuinū man
datum id qd̄ precipitur. vel vtrum sit. certum
non est. ut diffusius cont̄ manicheos **Augu
stinus** deducit. **H**inc igitur amici et contribu
les pluribus ad me verbis referebant. ut mi
licie armisq; exercitio operam darem. **A**dde
bant quomā progēitores et sanguine oīū
dōs hāc vniēdi cōdiōez secut⁹ nō ignorabaz

Cap. Decimum.

Capitulū decimū de militie laboribꝫ oneribus atqꝫ incoꝫmodis eiusdeꝫ vite militaris ac exercitū armorum. et de periculis huius status. et de causis quibꝫ hoc exercitiū disuadetur.

Asurgit mater nō pigra hñs auditis. et vite huiꝫ militaris et armorꝫ exercitiꝫ damna. incoꝫmoda atqꝫ picula. et acie armis ipsis expta. eisqꝫ rebꝫ trita fuisset. hñs suasionibꝫ recolebat Militie sectatoꝝ ac arma tenentes. qꝫ militie. qꝫ armorꝫ officii sit. ac quid sua pꝫfessio postulat. et animo gerē et pensare debent. Si qꝫdem miles primo sacra menti atqꝫ pꝫfessionis. sibi maximū onꝫ incū bē videbit. ut rēpu. tueat. iniurias arceat. et cū aplo contentus. stipēdijs suis. neminē cōcutiat. Nec est eius pꝫfessio. hoc officii. que si ab eo recte gerūtur. magna sūt laude et gloia digna Si vero ea non gesserit miles. pꝫculdubio dedecorat illa omnia. que sūt vꝫ officio militis. vꝫ eius pꝫfessionis onera. Cū igitur tutādi ut dixi officii militis sit nihil tam turpe. nil tā intolerabile. nil tam pꝫnitiosū. qꝫ si ipse qui defensionis nomen habet. vim atqꝫ iniuriā afferat civibꝫ. ut vnde salus expectat. inde scelꝫ nascat. A ceteris nāqꝫ hoibꝫ illate aduersus cives iniurie.

detestabiles admodū sunt. a milite vobis si in-
ferantur. sceleāta impia atq; funesta sacrile-
gia sūt. a ut paucis videat. quātū nephas sit
paupes a militibus impugnari. **D**ime intelli-
gi debz. quia si inopes debilesq; miles ipse despi-
ciat. nec alijs impugnantibus resistat. merito
prodicōnis nomen incurrit. **Q**uis enim dubi-
tat. quin pditor flagitiosus ille sit: q̄ rem custo-
die fideiq; sue ommissa; huiusmodi patefecit. aut ve-
rius ipse dirupit. **M**ilitēs ergo ciuium inopū
q; custodes. non solum officio sed fide. sed sa-
cramēto. sed vi atq; natura p̄fessionis ad hoc
vnū agendum p̄ncipalit̄ constituti noscuntur.
Si ergo pauperū ciuiūq; tutamen pretermi-
tūt. quos potius ipsi sacrilego expilant conatu
fūma. p̄culdubio prodicō existimanda est. si
tāto insignis facinorosit̄. si p̄ se ciues impugnet̄
que omnia an a militibus armigēisq; nostri
temporis obseruentur. facile libet agnoscere.
Equidem verum est ad contraria modernorū
studium militum. **S**tudent nāq; cui noceant:
cui vim a iniuriāz afferant. a que sunt plane
offitio suo aduersa. ea exercent impune. **N**ec
sunt contenti miliciam dedecorare atq; sedare
sed p̄imere eius videlicet naturamq; vident.
Obluiscuntur siquidem sue p̄fessionis. **A**d
id solum tendunt. ut satis diuitiaz habeāt.

Ca. decimū.

Studiū lucrifatiōdi captent. mercaturā deniq;
exercent. que in eis sordida atq; deformis ē.
quī non solū mercando aut lucricaptādi grā
negotiādo: q̄si q̄da; apostate a sua religione
consent. s; quodāmō desertores atq; trāsfige
vidēt q; epudiata religioe turbe se imiscēt ac
pecunie q̄stū intendūt **T**aceo sordidiora ple
rūq; ab eis expta cōpendia **T**aceo locandiq;
publica redigalia passim eos assumere. cete
raq; vilia officia exercere **T**aceo in nūdinis
tabellarios atq; nūmularios inuerecūde ple
rūq; constitutos fore. qui tam predaz exerci
tiū infamare a penitus deturpare nō verētur.
atq; ut indigne falsoq; insignia militaria ge
stent. et nitore auri qd̄ deferre eorū dignitas
iubet: sordido questu cōquinari non pudet.
Quis igit̄ ad hoc exercitiū aspirabit; quo nō
nisi nomen omni nudatū effectū p̄chdoloz re
mansit. **S**ed hec pua cūlitet intuenti videbun
tur; si crudeliora quedam alia cōtemplat̄. **E**t i
p̄m̄is illud **S**cipionis occurrat: qd̄ militari
volentib; dicere solit⁹ erat. q; pauca vnicuiq;
militiā desiderāti visa sunt vite malaz; nisi mili
tiā addiderit. quē inquietū semp vel ingloriū.
vel piculo expoitum. aut cōtemptū deditū esse
oportet. **A**dde qd̄ apostol⁹ ait. q; vita nrā mi
litia est super terrā. **H**anc igitur cū nascendo

liber primus

profiteamur quid alia notie militie professi
one op⁹ est. Nam ibi fortissimū corpus ferro
armat. h⁹ anim⁹ contra dolos. linguā. versutias
et fraudes p⁹muniri debet. Nescio igit⁹ q⁹d arma
ri exterius iuuat. cum intus in anima bellum
sit. Nec illud diffiteor. quia plurimos militia
ad amplas opes. sed et ad summos honozis
status prouehit. Sed nisi fallor longe plures
ad inopiam. ad carceres. ad seruitutem. ad
violentam subitamq³ mortem eodē tramite p
ueniūt. Nam ut laureatus inq³t poeta. Ex quo
quis profiteri militiam animū habuit. nisi de
honestate arma voluerit. semper animam in
manu pituram habeat necesse est. Corpus ve
ro nō dicā in piculo eē. h⁹ ipsūq³ piculū in cor
pore sēp enī aures militis ut **Vegeti⁹** ait vox
illa regia intonat. disce ferire. intrepide mori.
Et rursus breue sed horēdū militi prouerbiū
est. vel occides vel occideris. in hoc omne p⁹da
rum genus militie versatur. Adde rursus ad
dissuasionem huius vite militaris. que supra
tetigimus in octauo capitulo cū de nobilitate
egim⁹. Has igitur pie matris inuidias ratios
cōtēplās. a seculariū militie armorūq³ exercitiō
alienū me reddē cōcepi. **S**z illico affimū aicoz
q³ turba carne et sāguine ut arbitror reuelatū
b⁹ ad reliquū militandi gen⁹ inermē. acerte

Cap. xi.

grauitq; vegete visi sunt Cū enim ut dicebāt
magnā etatis ptem circa humani iuris disci
plinā expēderim. o grūū q̄nimo debītū videba
tur. ut que in theorica p̄t̄erim. ad praxim de
ducerē. a que studio ipso attigerā. iam mōdus
ipse conspiciat. Dicebant em̄ q̄ habens expiē
tiā seu opationez. ut phus inquit etiā sine ar
te magis laudat. magis etiam p̄ficit in opā
do: q̄ habens artes sine expiētiā **V**t igit̄ in
ea vel alia viuendi arte vtili? agerem. necesse
erat vxorē ducere: que firmat hoies in vnoq̄
viuendi modo. a discurrendi p̄ orbz occasiōes
tollit. Quare ad eā coniugalē vitā infra scrip
tis p̄suasiombz amouebant.

Capitulū vndecimū de vita et statu cōiu
gali i s̄cto a imaculato matrimonio. et
de necessitate vtilitate. laudibz a p̄oga
tiuis vite iugal' sup alia viuēdi ḡna.

Que iugalis status. q̄ s̄ctus. q̄ im
maculatus atq; necessari? existat. ne
mo est qui nesciat. nisi qui se hoiem
ac ex viro a femina natū ignorat. hic vite in
nocentissime status precipue iuuenibus ad
modū expedit. ne al' em̄s illicitisq; libidimbz
m̄sceanē. a bonis castisq; coniugij fructibus